բեցընէին վարժապետք իրենց ուսանողաց. գիտնալով որ առանք են հիմունք աւրիշ ամէն սովրելու ուսմանց ամէն տեսակ վիճակի մարդու, և պիտոր ըլլան կանոն բոլոր իրենց կենաց ընթացքը մէջ,,։

Որոնեալ ծերը լսելով զայս ամէն բանաձներս, զարմանք չէր յուսար ինձմէ լսելու, կուրախանար և չէր գիտեր թէ ինչպէս շնորհակալ ըլլայ ինձմէ։ Բայց ես աւելի մեծ շնորհակալութիւն կ'ընէի մեր ազգայնոց, եթէ ամէնքը այս ճշմարտութեան համբուն հետևելով աշխատէին կարգաւորեալ կերպով զիրար լուսաւորելու, և ցուցընէին իրենց ամէն գործոցը մէջ զայս կանոնաւոր մտաց ազատութիւնը, որով վայելէինք ազգովին ասկից առաջ եկած ամէն տեսակ լուսաւորութեց արդիւնքը։

Հ. Պ. Մ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐԲՈՂ

ՑԵՐԱՆԵԼԻ ԵՐԷՑՆ Ի Ս. ՂԵՒՈՆԴ [1]

ՄԱՄՆ Բ.

Ամենախնամ կամք բարձրելոյն հաճեցան սփոփել զաշխարհ Հայաստան, և յանհնարին վշտացն հանգուցանել զնա. այլ ով գաղտնածածուկ խորհրդոցն Աստուծոյ, զի որպէս կանխեալ ասացի, զի մի փրկութիւն հայրենի աշխարհիս այլոց զօրութեան համբերեցին արգասիք՝ հարկ եղև տապալել անկանիլ 'ի ճակատու յեռին մարտին՝ այնմ որ հիմն և զօրութիւն տանս համարէր Թորգոմայ, առաքինւոյ տեառն Միամիկոնեան սպարապետին. սակայն ով անհնարին ազէտից մերոց, և քեզ Հայր, երանելիդ Ղևոնդ, ով փառքդ և պարծանք Հայաստանեայց, ով ապաւէնդ հպատահարելոյ ժողովրդեանն, ով նեցուկդ տանն Աստուծոյ, և քեզ... ահ, և միթէ ջոյգ հնար զայս մի նուազ զվճիռ Խարձրելոյն շրջել, զի և քեզ հարկ է նուիրիլ 'ի վերայ ազգին զի փրկեսցի Հայաստան. սերմն խնդրէ Աստուած զի նորաբողբոջ զկենդանութիւն բուսուսցէ Հայաստան աշխարհիս, և ահա երանելին Ղևոնդ ինքնանուէր սերմն կենդանութեան խոնարհի 'ի հող. նուէր քաւութեան խնդրէ Աստուած, զի զարտասուս դառնութեամբ սրբեսցէ յաչաց Հայաստան աշխարհիս, և ահա մերս Հայր Հայաստանեայց մատչի 'ի սեղան քաւութեան. այլ ահ և յորպիսի սեղան. 'ի սեղան քստմնելի յաչս ազամանդեայ և ապառաւում սրբոտից անգամ, այլ 'ի փարելին յաչս երկնից, 'ի շնորհազեղն հայրենի սահմանացս։ Բաբէ, յուզին տարտարոսք, ժայթքեն 'ի դուրս զամենայն գաղտաձիգ մեքենայս չարութեան մտաց, զրոհ տուեալ յարձակին 'ի պաշտօնեայն սրբութեան յերանելի երէցն. նա ինքն ինասուց արեաց արքայի դատի պատճառք. վկայեն և արքունիք դիցամոլ ազգաց, զի այր մի յաչս նոցա անարգ՝ կանգուն ունի զՀայաստան աշխարհ. վկայեն զի նա մենաւոր և անզէն՝ ոգի պահպանութեան եղեմական վայրացն. զի նա հաղարաւորաց նոցա ախոյեան կայ անվանելի։ Այլ ահա ո՞չ նոքա յաղթողք 'ի դաշտն Արտազու հանդիսացեալք, և հիմ իբրու զկորակոր պարտեալս այր զարամբ ելեալ խռովին, յուզեալք յանձինս տարուբերին, զի դեռ ևս կենդանի կայ նեցուկն աշխարհի, դեռ ևս 'ի Հայաստան բաղդն նորա. այո՛ հաղարաւորք տարածեալք 'ի դաշտին, այլ զՀաղարաւորացն զոգիս այր իւրաքանչիւր յանձն գումարեալ ինչէ զշունչ անհնարին. լքան յաղթականք, և զի յարութեան հանդիսի տեղի տուեալ պարտեցան՝ զնենգութիւն վատ ընդ արութեամբ քաջութեան անարգաբար փոխանակեալ՝ սուտ երդմամբք հնարին ընկճել զաշխարհն։ — Այլ

[1] Տես երես 210։

զինչ տեսանեն աչք իմ, 'ի շղթայս պարաւանդեալ և երանելւոյն Ղեւոնդ, և 'ի գրկաց կորզի հայրագորով որդւոց. ա՜հ, հա՛յր հա՛յր կառքդ հայաստան աշխարհիս և հեծեալք նորա, և դու լքեալ թողուցուս զգաւառդ հայրենի... Ոչինչ նուազ որպէս աստ զհայրենասէր ոգիս, և անդ զժողովուրդն համօրէն պատեցին տագնապք անհնարինք և ցաւք դժոխըմբերք. գալարեցան աղիք և երանեալ առնն Աստուծոյ, և մինչև զոտս արտաքս քան զհայաստանեայց սահմանն եդեալ՝ զամ մի ևս ակնարկեալ 'ի հայրենիսն՝ ձայն զայս մխիթարութեան սգատեսակ որդւոցն արկաներ. “Նուէր քաւութեան, զոհ փրկութեան խնդրէ Աստուած 'ի հայաստանեայցս աշխարհէ, և ես ողջակէզ տեառն գնամ նուիրել զանձն իմ բովանդակ ընդ ձեր փոխան, որդեակք իմ, ժողովուրդ աքանազեան, և ընդ քեզ ո՛վ օրհնեալ գաւառդ իմ հայրենի„. լռեաց ոգին աստուածեղէն, լռեցին և նուագք խնդութեան հայաստան աշխարհիս։

Որ աննախանձ վարձս և շնորհս բիւրապատիկս ընդ միոյ կշռէ Աստուած գործոց մարդկան, և որում մերկապարանոց կան ամենայն խորհուրդք մահկանացուաց, և որ 'ի հանդիսի անցեալ կայ առաքինի մրցանաց իւրոցն ծառայից, ընդ երանելւոյն Ղեւոնդեայ գերագոյն մրցանացն՝ և գերագոյն սէր փոխարինի և անթառամելի պսակս հանդերձէր նմին։ Այլ աստէն քանի՜ տարօրինակ պարզին ինձ հանդէպ տեսարանք, ահա հայրն հայաստանեայց աշխարհիս շղթայք յոտս՝ 'ի խորս ներքինս խաւարչուտ բանտից պրկեալ դնի, ոչ ևս զոք առ նմա տեսանեմ բաց յոմանց պաշտօնէիցն Աստուծոյ. այլ իմ մտօքս ածեալ անդր և հուպ 'ի վայրն մերձեցեալ ուր երանելւոյն դնի Ղեւոնդ, 'ի տեսիլ առնն Աստուծոյ զարմանք և հիացումն ունին զիս. ահա տեսանեմ զի որ 'ի շղթայս պարաւանդեալ կայ անդանօր՝ սիրելւոյն երկնից է և սիրոյն Աստուծոյ նշաւակ. Աստուած զծառայ իւր զպաշտօնեայն հաւատարիմ, հանդերձ դասուն իւրոյ սրբութեան փակէ ընդ ձեռամբ խուժ ազգին, լռումն անքննելի խորհրդոցն, առ ժամանակ մի իբրև 'ի պահեստ աւանդէ պարտաւոր ծառայից իւրոց զսիրելիս իւր, մինչ զի և շղթայիցն անգամ նոցա պատկառելիս զնոսին կացուցանել, մինչև տագնապիլ նոցա ընդ միմեանս եթէ զիա՛րդ չմարթիցն խոնարհել զնոսա 'ի հաճոյս իւրեանց, և բուռն իմն աներևոյթ զօրութեամբ ձգեալք բռնադատին սպասարկու անգամ կապելոց իւրեանց լինել. և յիրաւի զի որ խորէն ընդ աւագն և ընդ անաւագ՝ սրբափայլ առաքինութիւնն և եթ է, և անբիծն քաղաքավարութիւն. քանզի որք ըստ դիպաց իմն յաւագութիւնս ամբարձեալք և 'ի պատմուճանացն սրբութեան իցեն մերկացեալք՝ ապերջանիկք քան զհպատականցն վարեն զկենցաղ, և բազում անգամ յակամայս իսկ ստիպին առաքինութեանց հպատականցն տեղի տալ, զի Աստուած որ աւագաց և անաւագաց միանգամայն բազմի տէր 'ի բարձունս, զառաքինութիւն և եթ և զսրբութիւն յաղթական և տէր կնքեաց 'ի մարդիկ։ Նա զի երջանիկն կենաց կենցաղ անդորրաւէտ՝ առ թշուառութեամբ յայտնագոյնս գայ 'ի տեսիլ, որպէս և արեգականն և լուսոյ չքնաղագոյն ձիրք յայնժամ մանաւանդ անձկալի մարդկան լինել, յորժամ տակաւ 'ի լուսոյն նուազեալ աղջամուղջն գիշեր պատի զերեսօք երկրի, սոյնպէս և արեգակնափայլ երկնային կենցաղ երանելւոյ երիցուն և չքնաղ ոգի նորա ազգասէր և ևս փայլեալ շողս արձակէր պայծառութեան՝ յորժամ պժգալին չարութիւն և ազգատեաց բարոյից դառնութիւն 'ի նոյն յասպարէզ ճակատեալ երևէր։ Աստանօր թէպէտ արիւն ազգակցութեան զաղիս գալարեցէ, և զարտասուս յաչաց քամեցէ ընդ ողորմ բաղդ տառապեալն Վասակայ, այլ խրախուսեցայց մատչիլ հուպ 'ի վայրն ահաւոր, յորում սրբութիւն յարկակից չարութեան գտանի, և ազգասէր ոգի՝ ընդ

վատ ազգատեցութեան բնակակից · արտասուք հեղուն և յաչաց առնն Աստուծոյ և յաչաց ուրացելոյն Վասակայ · այլ քանի խտիր մեծ է ընդ արտասուս երկոցունցն, նա զաղէտս ազգին և չարչարակից ոսոխին ողբայ միանգամայն, իսկ սա առ մղձկելոյ դառնութեան սըրտին յարտօսր լուծեալ · հառաչէ երանելին Ղևոնդ, և հառաչմանցն ձայնք զԱստուծոյ ամենողորմ կամաց զձիրս սփռեն յաշխարհ հայաստանեայց · հառաչէ ՚ի հանդիպոյ և ուրացեալն Վասակ, և ձայնք հառաչմանց նորա՝ հառաչմունք յուսահատութե՛, հառաչմունք կատաղութեան որք զզժոխոցն ևեթ վառեն բորբոքեն զհուրն անշէջ · բիւրք բիւրուց օրհնեն զՂևոնդ ՚ի շղթայս պարաւանդեալ, և հազարք հազարաց անէծս դառնութեան յիշխանական գլուխն կուտեն Վասակայ · լցան չափք մեղանացն, և զարդարադատ ցասմանն Աստուծոյ քամեաց եղկելին զբաժակն վրիժուց ։ Տեսիլն ահագին պակոյց ըզնախարարեան գունդն հաւատացելոց, արդարութեանն Աստուծոյ հանդէս ահագին՝ յահ և յերկիւղ պաշարեաց զնոսա, ուղխօրէն այնուհետև գնային արտասուք, և զձեռս և զհայեցուածս ՚ի յերկինս ամբարձեալ ողորմ հեծէին · և ո՞ այնպիսեաց լքելոց սրտից մխիթար, ո՞ արտասուաթօր հեծեծանաց նոցին սփոփանք, եթէ ոչ դու մխիթարդ հայաստանեայց,. սփոփանքդ համօրէն տառապելոյ ազգին, ով աստուածայինդ Ղևոնդ, երկնաւոր բազմազեղ շնորհացն գանձարան · ձայն ետ Ղևոնդ՝ ձայն մխիթարութեան, և զուարթացան ոգիք, բանն նսեմ քաղցրացաւ նոցա քան զոսկեապատ ապարանս, և ողորմ գերութեանն հանգամանք քան զարքունի բարձս անձկաւէտ եւս յաչս նոցա երևէր, զձեռն ՚ի յերկինս ձգեալ և աստուածաբուղխ բանիւքն բանայր իմն զերկնիցն դրունս առաջի մնացելոց նախարարացն, որոց հաւատոյ աչօք զերկնիցն նկատեալ յանդիման զանպատմելին զփառս արիանային յասպարիզին մրցմանց · ՚ի զուր այնուհետև մոգպետն Ջանահնար լինի մեղկել զադամանդեայ ոգի երանելեացն · ՚ի զո՜ւր մարմնաւոր կերակրոցն պակասութեամբ կարծէ իմն յաղթել որոց կերակուր բանքն Աստուծոյ և ըմպելի երկնաղեղ շնորհք Հոգւոյն սրբոյ · ՚ի զուր անջատէ ՚ի միմեանց մարմնով զմիացեալսն յոգիս սիրոյ և շնորհացն Աստուծոյ · ՚ի զուր հնարի փակել զքահանայսն Աստուծոյ ՚ի ներքնատուն մի գէճ և խաւարչտին որք հոգւովք և մտօք զտիւ և զգիշեր յերկնից սահմանս ճեմեն զուարթագինք ։ Հիանայ և մոգպետն ինքնին եթէ զիա՞րդ տոկան երանելիքն, և սքանչելի հանգամանաց հրաշիցն Աստուծոյ վկայեն դահիճքն անգամ, զի մարդոյ մահկանացուի այնպիսում ժուժել կենաց յանհնարից է · ՚ի ձախողակ խորհուրդս տարուբերեալ մոլորութեանն առաջնորդ ինքնին կնքէր զդուռն բանդին, զի Աստուծոյ մեծամեծացն, և երանելեացն սրբութեան ոչ եւս երկբայութիւնք անկցին ՚ի մէջ ։ Իսկ զիա՞րդ իցէ քեզ պաշտօնեայդ մոլորութեան, պարտել որոց հսկենն երկինք · հանդէս է այս բարձրելոյ աջոյն, և զի երկինք փակեցին զերանելիսն ՚ի ձեռս քո, և կարծիցես ճոխանալ ՚ի դոսա, արի մերձեցիր ՚ի վայրն սրբանուէր յորում օթևանին ծառայքն Աստուծոյ · ահա իբրև զարեգակն անշիջանելի պայծառացեալք լուսով՝ վառին սիրովն Աստուծոյ ։ Պակնու մոգպետն ՚ի տեսիլ սքանչելեացն, և զահի հարեալ դողան ոսկերքն ամենայն · անդ ուրեմն առատաձիր շնորհայն Աստուծոյ զեղանէին պարգևք յանձն մոգպետին, զուարթանայր ՚ի հոգին, ծագէր լոյս ՚ի խաւարեալ միտս նորա, և անձկանօք ՚ի ներքս ընթացեալ առնոյր զանձամբ զշղթայսն երանաւէտս՝ յորոյ աղբիւրք բղխէին յաւերժական կենդանութեան, և կամավլին հրաժեշտ տայր մեծութեանցն և փառաց և անշունչ կռոցն որք ՚ի տարտարոսն առաջնորդէին նմին · յայնժամ խելամուտ յանձին իւրում լինէր եթէ սէրն Աստուծոյ էր որ զուարթագին

զնահատակսն 'ի սգատեսակ բանդսն պահէր. անդ երանելին Ղևոնդ յերկինս զհայեցուածս նորին ուղղեալ յորդառատ բանիւքն բանայր առաջի նորա զասպարէզս երկնից, և անճառելեացն խոստմամբք խրախոյս տայր նորահաւատ առնն 'ի սէր անդր աստուածութեանն պատսպարել աներկիւղ: Խանդաղատեցան ոգիք մոգպետին, արտասուօք լցան ականողիք և յերկինս 'ի վեր զաչսն կառուցեալ կայր 'ի հիացման մեծի. լսէր բերանն աստուածաբուղխ երանելւոյն Ղևոնդեայ, այլ դեռ ևս 'ի ձայն բարբառոյ պաշտօնէին սրբութեան հնչէին լսելիք մոգպետին: Մոռանայր անդէն զահ և զերկիւղ դիցամոլ արքային, և ոչինչ զտանջանաց և զմահու ածեալ զմտաւ փութայր հանգուցանել զերկնանման վարդապետս իւր, և անդէն յապարանս իւր ժողովեալ զնոսա և զպատուական նախարարսն՝ սփոփէր զնոսա, և դիւրէր նոցա զվիշտս նեղութեանցն:

Տագնապեցան դժոխք ընդ գերահրաշ տեսիլն աստուածական, մախանք և բուռն կատաղութիւն հուր շնչեաց 'ի գունդն տարտարոսական. համայն յուզին պաշտօնեայք գարշելեացն. անդուստ և արքայիցն արքայ կորակոր 'ի մարտէն փախուցեալ շնչէ զչունչ յուսահատ դառնութեան. անդ ուրեմն և արքայք, քուրմք և ժողովուրդն յարձակին 'ի պաշտօնեայսն Աստուծոյ 'ի նոսա զդառնութեան սրտիցն թափել զվրէժս: Ահա տեսանեմ խռովհարեալ 'ի քաղաքի. յարտաքնայարդար զուարթ դէմս դահճացն՝ սրտից նոցա մերկապարանոց չարութիւնն նկատեալ երևի. և զիա՞րդ. յա՞յդ վատութիւն խոնարհեսցին ուրեմն գոռոզացեալ գունդք թշնամեացն. արեան նոցա ծարաւիք՝ ըղձեանս ծառայիցն Աստուծոյ փութան կարճել, զի և 'ի նոսա փառաւորեսցի Աստուած, զի և ազգ հեթանոսք արիական անյաղթ նահատակութեան զինուորացն Քրիստոսի իցեն վկայք: Նահատակութիւն վասն սիրոյն Աստուծոյ. ո՛հ այն և եթ էր և իղձ երանելեացն սըրբոց, նոյն և անձկութիւն ոգւոց նոցա, այն լոյծ փափաքանացն.. և հիմ ապա աւետեաց ձայն նահատակութեանն յարտասուաթոր հառաչանս որկցէ զաստուածականն զտոհմ. առ ինչ գելուն ոգիք և երանելւոյն Ղևոնդեայ.. ա՛հ հոսին, այն հոսին արտասուք զի գորով խանդակաթ որդեկաց՝ նախարարացն ասեմ, զի ողորմ տեսիլ հեծեծանաց և յուսաբեկ լալեաց նոցա գելին զսիրտս հարցն առաքինեաց. նախարարքն յերկիր խոնարհեալ, և զոտիւք երանելեացն փարեալք լային անմխիթար զանձկութիւն 'ի նոցանէ: Աղէտք հոյակապ արանցն և յիշատակք թշուառութեանց ազգին մերկացան յաչս նոցա. անդ ապա այս յետին նուագ ձեռս առ նոսա կարկառեալ, և զԱստուծոյ յերկիր Հայաստանեայց և 'ի ժողովուրդն Թորգոմական զանսպառ գթութիւնն մաղթելով, օրհնեցին զնախարարսն, 'ի նոսա և զաշխարհն և զժողովուրդն համօրէն. և օրհնութեանցն ձայնք հանգուցին զաշխարհն 'ի վշտաց, զշղթայս զերծին ըղնախարարաց, և Աստուծոյ հաշտութեանն հնչեցին աւետիք:...

Այլ գաղտնեացն Աստուծոյ 'ի պաշտօնեայս իւր ընտրին ժամանակք, կազմ՝ էին ողջակէզքն, համայն խուժեն դահիճքն արիւնարբուք 'ի բանտն, քարշեն զերանելիսն արտաքս 'ի քաղաքէն, ծածկել իմն հնարելով զաստեղսն լուսալիրս յերեսաց երկնից. թափեն 'ի նահատակսն առաքինիս պաշտօնեայքն դժոխոց զցասումն կատաղութեան իւրեանց, ներկանին ապառաժք յարենէ նոցա, հարուածք անհնարինք սնդութէ՛ ոգւոց երանելեացն վկայեն, վէրքն պսակք առաքինութեանց նոցա փայլեն 'ի յանձինս արի զինուորացն. վաստակեալ պարտասին դահիճքն, և երանելեաց դեռ ևս ժիր կան ոգիք. տագնապին դատաւորք, և նահատակքն յանդորրութեան մեծի զերկնից կենացն ճառ առեալ և քարոզեն, աներկիւղ խօսին յատենի, մերկանան առաջի նոցա զատրուշանացն զհրդեհմունս, և զպաշտօնէից կրակին զգանահարու-

թիւնս ։ Ընդ և երանելի պարագլուխն առաքինեաց սուրբն Ղևոնդ արիաբար զնահատակութեան տարեալ 'ի գլուխ զհանդէսն՝ լրումն տայր մեծի գործոյն յոր կարգեցաւ յԱստուծոյ, կարկէ ըզպաշտօնեայս չարութեան, վանէ ըզմարտն, խորտակէ զմենքենայս, տանջանաց յաղթող, մահու յաղթական, պսակազարդ խոյանայ յերկինս, յահ և յերկիւղ՝ կորակոր և պարտեալ զգունդսըն ոսոխացն յերկիր հարեալ ։

Բայց ո՛չ. ոչ յաղթեցան նոքա 'ի թշնամեաց իւրեանց, ահա դահիճքն արիւնարբուք, ահա դատաւորքն վրէժխնդիրք՝ և յանշունչ դիականց երանելեացն 'ի սարսափ մահու անկեալ դնին. ցուրտ մարմինքն անգամ տիրաբար պատգամս առ նոսա որոտան, զի որք Աստուծոյ բարձրելոյ իցեն պաշտօնեայք՝ երկինք հսկեն նոցա, և զաշխարհ և զտիեզերս 'ի սպասու ունին ծառայութեան ։

Ահաւասիկ նեցուկն աշխարհիս, մըխիթարութիւնն հայաստանեայց, առաքինի պաշտօնեայն Աստուծոյ ոգին ազգասէր սուրբն և երանելին Ղևոնդ յերկրէ յերկնից գաւառս վերամբարձեալ. զերկնից յարկսն լուսալիրս զոր նշմարէքդ՝ այն գաւառք են առաքինեացն և նահատակաց Աստուծոյ և ազգին. 'ի նոյն ասպարէզ մրցանաց ծառայիցն Աստուծոյ, 'ի նոյն հանդէս նահատակութեան երանելւոյն Ղևոնդեայ աներևոյթ աջն բարձրելոյն առաջնորդեաց և ձեզ, ո՛ առաքինիք. ո՛չ և որմունք մենաստանիս, ո՛չ և արտաքին տեսակք առն իւրաքանչիւր զնոյն քարոզեն յունկն ձեր. հապա վառեսցի և 'ի ձեր լանջս ոգին Մխիթարայ՝ ոգին վսեմական սերնդոց նորա ։

Այլ իմ 'ի լրումն հասեալ հանդիսիս, երջանիկ զանձն իմ համարիմ, զի մարթ է ինձ յաւուրս հանդիսիս համարձակ և անկեղծաւոր սրտիւ զջանից և զուսումնասէր փութոյ աշակերտելոցս վկայել առաջի բոլորելոյ ակումբիս, և մեծաց ակնկալութեանց ընծայել առհաւատչեայս զմանկտւոյս ։ Այո՛, ո՛ պատկառելի ակումբ, այո՛ 'ի վեր քան զհասակ 'ի վեր քան զկար իւրաքանչիւր նշմարէի շահատակեալ զսոսա յուսումն գիտութեանց յընթացս տարւոյս. այր այր անձին տուեալ քաջալերս 'ի նոյն և զընկերօն խրախուսէր ։ Ի զարգացումն և յօգուտ աշակերտելոցս նուիրեալ իմս սուղ աւուրք կենաց՝ թող մթագնեսցին, թող կարճեսցին, թո՛ղ ծախեսցին իսկ ամենևին, եթէ այնպէս ինչ զարգացման և օգտից խանդակաթ սիրեցելոց փոքու գնդիս իցէ 'ի դէպ. զարիական նահատակութիւն առաքինեացս, և զգեղեցիկն յառաջադիմութիւն անձկացելոց աշակերտացս շատ իսկ և ես անձինս փառս և պարծանս համարեցայց ։

Հ. Վ. Ը.

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բադալոնիա. — Պարչելոնա ։

ԲԱԴԱԼՈՆԻԱ գաւառը, զոր որ Հռովմայեցիք Տարրակոնեան կ'անուանէին, Սպանիոյ Թերակղզւոյն հիւսիսային արևելեան կողմը կ'իյնայ ։ Հին ատենը զանազան ազգեր կը բնակէին, որոնք կամաց կամաց Հռովմայեցւոց զինուցը տակ նուաճեցան ։ Քրիստոսի Ե դարուն Վիսիգոթք թագաւորութիւնին հօս հաստատեցին և Պարչելոնա քաղաքը իրենց թագաւորանիստ քաղաքը ըրին ։ Բայց Մաւրիտանացւոց յարձակմանը ժամանակ քիչ մը ատեն Ամիրայից իշխանութեանը տակ մնալէն վերջը, Մեծին Կարոլոսին կայսրութեան գաւառներէն մէկը եղաւ ։ Մեծն Կարոլոս հօս Պարչելոնայի կոմսութիւնը հաստատեց, որն որ երթալով զօրացաւ և Սիկիլիոյ ու Սարդենիա կղզիները տիրելով՝ Յունաստանի մէկ կտորն ալ Արևելեան կայսերաց ձեռքէն յափշտակեց. 1137ին Պարչելոնայի կոմսերը Արակոնիոյ ալ տիրելով Բա-